

Šifra učenca:

Državni izpitni center

REDNI ROK

Ponedeljek, 7. maja 2007 / 60 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki: učenec prinese s seboj modro/črno nalivno pero ali moder/črn kemični svinčnik. Preizkusu je priložena barvna priloga. Učenec dobi en obrazec za točkovanje.

NACIONALNO PREVERJANJE ZNANJA

ob koncu 3. obdobja

NAVODILA UČENCU

Natančno preberi uvodna navodila.

Priлеpi kodo oziroma vpiši svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani in na obrazec za točkovanje.

Piši čitljivo. Če se zmotiš, napačni odgovor PREČRTAJ in ga napiši na novo. Ne uporabljaj korekturnih sredstev.

Nečitljivi zapisi in nejasni popravki se ovrednotijo z nič (0) točkami.

Če se ti zdi naloga pretežka, se ne zadržuj predolgo pri njej, ampak začni reševati naslednjo.

K nerešeni nalogi se vrni kasneje. Na koncu svoje odgovore še enkrat preveri.

Zaupaj vase in v svoje zmožnosti.

Želimo ti veliko uspeha.

Preizkus ima 24 strani, od tega 4 prazne.

UVOD V ZGODOVINO

1. naloga

Preberi besedilo in reši nalogo.

»Življenje v srednjeveških mestih so mnogo kje uravnavali mestni statuti. Tako je bilo v Piranu; napisani so bili v latinščini. Najstarejši piranski statut je bil iz leta 1274. V njih niso bile samo določbe o upravi ... temveč tudi določbe, ki so urejale vsakdanje življenje.«

(Vir: Milko Kos, Ferdo Gestrin, Vasilij Melik, Zgodovinska čitanka za 6. razred osnovnih šol, Ljubljana 1976, str. 41.)

Odgovori na vprašanja. Odgovore napiši na črte.

a) Iz katerega stoletja je najstarejši piranski mestni statut? _____

b) Katera dva podatka lahko razberemo iz tovrstnih pisnih zgodovinskih virov?

	2
--	---

PRAZGODOVINA

2. naloga

Preberi besedilo in reši nalogo.

Novo mesto je bilo poseljeno že v bronasti dobi. O življenju v železni dobi pričajo ostanki velikih gomil. Predmete, ki so jih našli ob izkopavanju, hrani Dolenjski muzej v Novem mestu. Ogledamo si lahko čelade, orožje in lončenino.

(Vir: Karmen Simonič Mervic, Stari svet, Ljubljana 2003, str. 27.)

Zakaj so ljudje, ki so živeli v dobi kovin, dajali v gomile predmete, ki so jih uporabljali v vsakdanjem življenju?

Odgovor napiši na črto.

	1
--	---

STARI VEK**3. naloga**

Večina prvih držav je nastala ob rekah.

- a) Na črto pred državo v levem stolpcu napiši številko tiste reke v desnem stolpcu, ob kateri se je izbrana država razvila.

DRŽAVE:

___ Egipt

___ Kitajska

___ Indija

REKE:

1 Evfrat

2 Ind

3 Tigris

4 Nil

5 Modra reka

- b) Preberi besedilo in reši nalogo.

»Slehnerni Egipčan je dobil svoj enako velik četverokoten kos zemlje in od njega je za vzdrževanje dvora vsako leto plačeval določen davek v državno zakladnico.«

(Vir: Milko Kos, Ferdo Gestrin, Vasilij Melik, Zgodovinska čitanka za 6. razred osnovnih šol, Ljubljana 1976, str. 8.)

Iz zgornjega besedila razberi eno dejavnost, za katero so Egipčani potrebovali znanje matematike.

Odgovor napiši na črto.

4. naloga

Preberi besedilo in reši nalogo.

V čast očeta bogov Zeusa so se v njegovem svetišču vsaka štiri leta odvijala velika tekmovanja. Tja so prihajali vsi Grki, Dorci, Jonci in Špartanci in Atenci, da bi dokazali svojo moč v metanju kopja in diska, v rokoborbi in dirkah z vozovi.

(Vir: Ernest H. Gombrich, Kratka svetovna zgodovina za mlade bralce, Ljubljana 1991, str. 53.)

Odgovori na vprašanja. Odgovore napiši na črte.

a) Iz zgornjega besedila razberi dve dejstvi, ki sta povezovali stare Grke.

b) Kje so stari Grki dobili idejo za športne discipline, ki jih omenja zgornje besedilo?

	2
--	---

5. naloga

Oglej si sliko 1 in reši nalogo.

Slika 1: Rimski senatorji

(Vir: Ana Nuša Kern, Stari in srednji vek, zgodovina za 6. razred osnovne šole, Vaje, Ljubljana 1997, str. 22.)

a) Kateri družbeni skupini so pripadali rimski senatorji?

Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

A Patricijem.

B Plebejcem.

C Sužnjem.

b) V čem se razlikuje sodobno sprejemanje zakonov od tega, ki ga opisuje spodnje besedilo?

Rimski senatorji so v času republike predlagali zakone, ki jih je potrjevala ljudska skupščina in odločali o politiki države.

(Vir: Karmen Simonič Mervic, Stari svet, Ljubljana 2003, str. 82.)

Odgovor napiši na črto.

SREDNJI VEK

6. naloga

Preberi besedilo in reši nalogo.

O verovanju Slovanov zvemo od bizantinskega zgodovinarja Prokopija, da so Slovani svojemu vrhovnemu bogu, gospodarju bliska, to je mogočnemu bogu Perunu, žrtvovali živali. Častili so tudi drevesa in živali, ker so starejša in pametnejša kot ljudje. Na dobre drevesne duhove, ki že od časov poganske pradavnine bivajo v lesu svetih dreves, v lipi, hrastu, leski, vrbi in jablani, nas spominja običaj še danes, ko za srečo in zdravje potrkamo po lesu.

(Vir: Damjan Ovsec, Slovanska mitologija in verovanje, Ljubljana 2001.)

Odgovori na vprašanja. Odgovore napiši na črte.

a) Iz zgornjega besedila razberi, katero je ime glavnega slovanskega boga.

b) Iz zgornjega besedila ugotovi, kateri poganski slovanski običaj se je ohranil do danes.

c) Primerjaj verovanje starih Slovanov in krščanstvo.

	3
--	---

7. naloga

Oglej si zemljevid 1 na barvni prilogi in reši nalogo.

Odgovori na vprašanja. Odgovora napiši na črti.

- a) Rimsko cesarstvo se je razdelilo na vzhodni in zahodni del. Kako imenujemo Vzhodnorimsko cesarstvo še drugače?

- b) Oglej si sliko 2.

Slika 2

(Vir: Olga Janša-Zorn, Stari in srednji vek, zgodovina za 6. razred osnovne šole, Ljubljana 2000, str. 93.)

Slika 2 prikazuje mozaik, na katerem vidiš vzhodnorimskega cesarja Justinijana I. obdanega s predstavniki duhovščine in vojske, ki mu pomagajo pri vladanju. V sodobnih demokratičnih državah se oblast deli na zakonodajno, izvršno in sodno. Kdo je te veje oblasti zastopal v Vzhodnorimskem cesarstvu in zakaj?

Odgovor napiši na črto in ga utemelji.

8. naloga

Preberi besedilo in reši nalogo.

V 11. stoletju so Vzhodnorimsko cesarstvo vse bolj ogrožali muslimani, ki so zavzeli tudi krščanska mesta na Bližnjem vzhodu. V želji osvoboditi sveto mesto Jeruzalem, so evropski vitezi v času med koncem 11. do 13. stoletja organizirali več križarskih vojn. Te vojne so povzročile veliko gorja, a imele tudi pozitivne posledice na razvoj evropskega gospodarstva. Stik z razvitejšo arabsko kulturo je namreč vplival na napredek evropske tehnike in kulture.

(Vir: Dragan Potočnik)

Odgovori na vprašanja. Odgovora napiši na črti.

a) Utemelji trditev, da so križarske vojne pozitivno vplivale na razvoj Evrope.

b) Razloži, zakaj je bilo mesto Jeruzalem vedno središče spora med kristjani in muslimani.

	2
--	---

NOVI VEK IN NOVEJŠA ZGODOVINA

9. naloga

Oglej si sliko 3, preberi besedilo in reši nalogo.

Slika 3

(Vir: Kronika človeštva, Ljubljana 1996, str 372.)

Španska vladarja Izabela in Ferdinand Katoliška sta za odkritje novih dežel pooblastila Krištofa Kolumba.

»Da Njuni Visočanstvi od zdaj naprej blagovolita in dovoljujeta, da imenovani Don Cristobal Colon od vsega blaga, pa naj bodo biseri, dragulji, zlato, srebro, začimbe, ali drugi predmeti ali trgovsko blago, ki bo kupljeno, zamenjano, pridobljeno ... pobere in obdrži desetino, preostalih devet desetih pa ostane Njunima Visočanstvoma.«

(Vir: Kronika človeštva, Ljubljana 1996, str 372.)

Odgovori na vprašanja. Odgovore napiši na črte.

a) V zgornjem besedilu poišči izvorno ime Krištofa Kolumba.

b) Iz besedila razberi poglobitni vzrok za odkritja novih dežel.

c) Oglej si sliko 3 in ugotovi enega od ciljev, ki so jih evropski pomorščaki še zasledovali v novih deželah.

10. naloga

- a) Poveži imena pomembnih slovenskih reformatorjev z njihovimi deli tako, da številko pred imenom prepíšeš na prazno črto pred naslov dela.

NASLOVI DEL:

___ prevod Svetega pisma v slovenščino

___ Zimske urice

___ Katekizem

SLOVENSKI REFORMATORJI:

1 Primož Trubar

2 Jurij Dalmatin

3 Adam Bohorič

4 Peter Pavel Vergerij

5 Sebastjan Krelj

- b) Obdobje reformacije je pomembno tudi za slovenski kulturni razvoj.

Na črto napiši eno utemeljitev zgornje trditve.

	2
--	---

11. naloga

Preberi spodnjo razpredelnico in reši nalogo.

RAZSVETLJENI ABSOLUTIZEM
kralj – prvi služabnik svoje države
dvor
svoboda veroizpovedi
omilitev kazenskega sistema
omilitev tlake ali odprava podložništva
bogastvo države je v zemlji in kmetijstvu
▼
fiziokratizem
zmanjšanje vpliva plemstva in Cerkve

(Vir: Janez Cvirn, Elizabeta Hriberšek Balkovec, Andrej Studen, Koraki v času, Novi vek, Zgodovina za 7. razred osemletke, Ljubljana 2000, str 62.)

Odgovori na vprašanja. Odgovore napiši na črte.

- a) Oglej si razpredelnico in napiši, kako imenujemo način vladanja, ki je bil značilen za Marijo Terezijo in Jožefa II.

- b) Ob razpredelnici ugotovi, s katerimi ukrepi sta Marija Terezija in Jožef II. izboljšala položaj kmečkega prebivalstva.

- c) Razmisli, kakšno korist so ukrepi, ki so izboljšali položaj kmečkega prebivalstva, prinesli celotni državi.

12. naloga

Preberi besedili in reši nalogo.

»Ko vihar dirjajo hlaponi do Marburga in nazaj. /.../ Kjer so pred enim letom še zeleni travniki in cveteči verti bili zdej kolodvor (Banhof) stoji, veličastno kot kakiga kneza poslopje ...«

(Vir: Slovenska kronika 19. stoletja 1800–1860, Ljubljana 2001, str. 288.)

»Kako blizu je Terst sedaj Ljubljani, se je pokazalo že to sredo, ko smo v Ljubljani na trgu neko kuharico iz Brežine solate in druge zelenjadi nakupovati vidili!«

(Vir: Slovenska kronika 19. stoletja 1800–1860, Ljubljana 2001, str. 446.)

Leta 1846 je bila zgrajena prva etapa Južne železnice (Dunaj–Trst), ki je povezala Gradec s Celjem.

Odgovori na vprašanja. Odgovore napiši na črte.

a) Navedi eno negativno spremembo, ki jo je prinesla železnica.

b) Navedi eno pozitivno spremembo, ki jo je povzročila železnica.

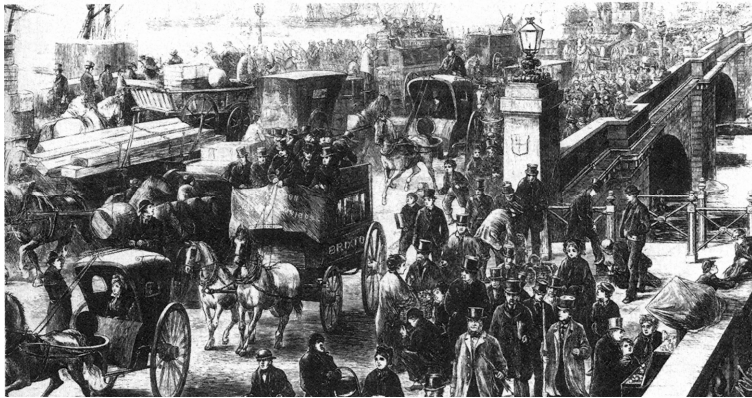
c) Razmisli, zakaj so slovenske dežele kljub svoji gospodarski zaostalosti zgodaj dobile železnico, ki je bila tedaj simbol gospodarskega razvoja.

	3
--	---

13. naloga

Oglej si sliko 4 in reši nalogo.

Slika 4: Na glavnem mostu v Londonu leta 1872

(Vir: Anita Mirjanič, Jelka Razpotnik, Damjan Snoj, Helena Verdev, Anka Zuljan, Raziskujem preteklost 8, Ljubljana 2006, str. 130.)

Odgovori na vprašanja. Odgovore napiši na črte.

a) Pojasni pojem »industrijska revolucija«.

b) Pomagaj si s sliko 4 in opiši eno negativno spremembo, ki jo je v življenje mest prinesla industrializacija.

c) Iz slike 4 ugotovi, v čem se razlikujejo sodobna mesta od mest 19. stoletja, ki jih je zajela industrializacija.

14. naloga

Oglej si zemljevid 2 na barvni prilogi, preberi besedilo in reši nalogo.

Večer v ljubljanski čitalnici 2. februarja 1862.

»To je bil spet vesel večer, da malo takih! Čitavnica naša praznovala je 104. obletnico rojstnega dneva Vodnikovega /.../ Med pesmami je gospoda Nedvedova (češki glasbenik, ki je deloval v Ljubljani) Himna na Vodnika občno začudenje zbudila /.../ Naši izvrstni gospodje pevci so se pa pri tej pesmi sopet pokazali pravega mojstra /.../ Mladi govornik Ščitomir Vilhar (narodnjak iz Trsta) je Tomanovo Slavjanska mati tako izvrstno deklamiral, da bi ga slavni pesnik radostno objel. Po besedi se je začel ples.«

(Vir: Ferdo Gestrin, Vasilij Melik, Zgodovinska čitanka 7, Ljubljana 1986.)

Odgovori na vprašanja. Odgovore napiši na črte.

a) V katerem mestu je nastala najstarejša čitalnica na Slovenskem?

b) Preberi zgornje besedilo ter ugotovi eno razliko med pojmom čitalnica v drugi polovici 19. stoletja in danes.

	2
--	---

SODOBNA ZGODOVINA

15. naloga

Oglej si sliko 5 in reši nalogo.

Slika 5: Britanski vojaki v prvi svetovni vojni

(Vir: Ervin Dolenc, Aleš Gabrič, Marjan Rode, Koraki v času, 20. stoletje, Ljubljana 1997, str. 17.)

Odgovori na vprašanja. Odgovore napiši na črte.

a) Ob sliki 5 opiši eno posledico delovanja bojnih strupov.

b) Zapiši en razlog, zakaj so med prvo svetovno vojno mnogokrat uporabljali bojne pline.

c) Razmisli in napiši eno utemeljitev, zakaj so bojni plini v sodobnem bojevanju prepovedani.

	3
--	---

16. naloga

Oglej si sliko 6, preberi prevod napisa in reši nalogo.

Slika 6: Med veliko gospodarsko krizo v Veliki Britaniji

Prevod napisa:

»Opravljam tri poklice.
Govorim tri jezike.
Boril sem se tri leta.
Imam tri otroke
in že tri mesece nimam dela.
Hočem le eno samo službo.«

(Vir: Branimir Nešović, Janko Prunk, 20. stoletje, Zgodovina za 8. razred osnovne šole, Ljubljana 1994, str. 39.)

Odgovori na vprašanja. Odgovore napiši na črte.

a) Oglej si sliko 6 in napiši, koga predstavlja oseba na sliki.

b) Ob uporabi slike 6 razmisli in napiši en način, kako so ljudje med gospodarsko krizo reševali svojo socialno stisko.

c) Napiši dve dejstvi, kako je velika gospodarske kriza vplivala na življenje otrok.

17. naloga

Preberi besedilo, oglej si graf in reši nalogo.

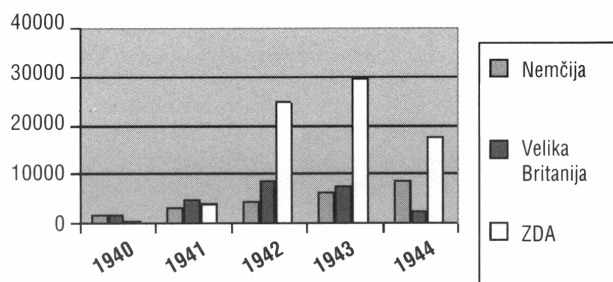
Spomini ameriškega vojaka, ki je stražil ujetega nemškega častnika:

»Rekel sem: 'Dobro, če ste tako močni, če ste vsi nadljudje, kako ste lahko tukaj ujeti in vas jaz stražim?'

Pogledal me je in dejal: 'To je približno tako. Na griču sem poveljeval bateriji šestih 88-milimetrskih protitankovskih topov in Američani so ves čas pošiljali po cesti tanke. Mi smo jih ves čas uničevali. Vsakič, ko so poslali tank, smo ga uničili. Končno nam je pošlo strelivo, Američanom pa ni zmanjkalo tankov.'«

(Vir: Marjan Rode, 20. stoletje, Delovni zvezek za 8. razred osemletke in 9. razred devetletke, Ljubljana 2003, str. 58.)

Proizvodnja tankov v letih 1940–1944:

(Vir: Marjan Rode, 20. stoletje, Delovni zvezek za 8. razred osemletke in 9. razred devetletke, Ljubljana 2003, str. 58.)

Odgovori na vprašanja. Odgovore napiši na črte.

a) Napiši, med katerima osebama je potekal gornji dialog.

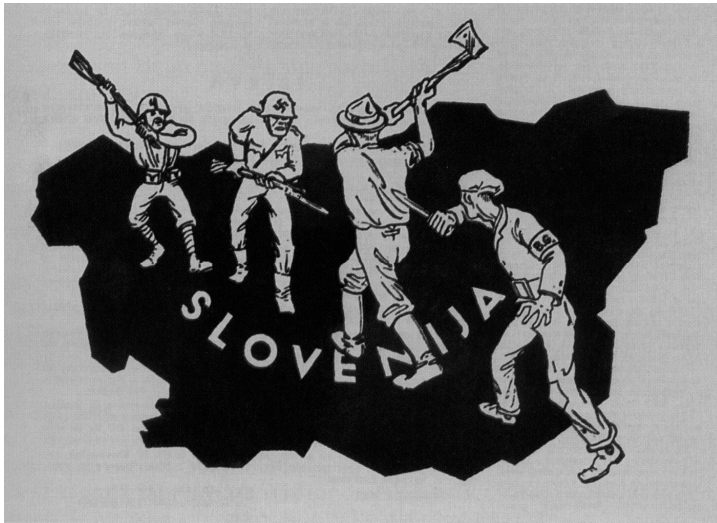
b) Preberi besedilo in napiši, nad čim je bil začuden ameriški vojak.

c) Kateri podatek v grafikonu potrjuje vsebino dialoga?

18. naloga

Oglej si sliko 7 in reši nalogo.

Slika 7

(Vir: Ervin Dolenc, Aleš Gabrič, Marjan Rode, Koraki v času, 20. stoletje, Ljubljana 1997, str. 97.)

Že leta 1941 je propaganda OF med Slovenci »opazila« B. G. (belo gardo), čeprav enot prostovoljne protikomunistične milice še ni bilo nikjer.

Odgovori na vprašanja. Odgovore napiši na črte.

- a) Ob uporabi slike 7 napiši, kako je OF imenovala svoje vojaške nasprotnike med Slovenci v drugi svetovni vojni.

- b) Oglej si sliko 7 in razmisli, s kom bi se lahko povezali nasprotniki OF.

- c) Izraz, s katerim je OF označevala svoje vojaške nasprotnike, je vzet iz obdobja oktobrske revolucije. Razloži, kaj ti to pove o razmerju moči v OF.

19. naloga

Oglej si sliko 8 in reši nalogo.

Slika 8: Merjenje moči med SZ in ZDA med kubansko krizo (1969)

(Vir: Ana Nuša Kern, Dušan Nečak, Božo Repe, Naše stoletje, zgodovina za 8. razred osnovne šole, Ljubljana 1998, str. 154.)

Odgovori na vprašanja. Odgovore napiši na črte.

a) Na črti napiši, koga prikazuje karikatura na sliki 8.

b) Utemelji, zakaj je bilo obdobje, ki ga prikazuje karikatura, stanje ne vojne ne miru.

c) Pozorno poglej sliko 8 in napiši, na kakšno nevarnost opozarja karikatura.

20. naloga

Preberi besedilo in reši nalogo.

Majniška deklaracija, 1917

»Podpisani poslanci, ki so združeni v Jugoslovanskem klubu, izjavljajo, da zahtevajo na temelju narodnega načela /.../ naj se vsa ozemlja monarhije, v katerih prebivajo Slovenci, Hrvati in Srbi, združijo pod žezlom habsburško-lotarinške dinastije v samostojno državno telo, ki bodi prosto vsakega narodnega gospostva tujcev in osnovano na demokratični podlagi. /.../«

(Vir: Štefka Zadnik, Zbirka zgodovinskih virov, Ljubljana 1982, str. 24.)

Majniška deklaracija, 1989

»/.../ Podpisniki te listine izjavljamo in sporočamo:

1. da hočemo živeti v suvereni državi slovenskega naroda.
2. kot suverena država bomo samostojno odločali o povezavi z južnoslovanskimi in drugimi narodi v okviru prenovljene Evrope. /.../«

(Vir: Ervin Dolenc, Aleš Gabrič, Marjan Rode, Koraki v času, 20. stoletje, Zgodovina za 8. razred osemletke in 9. razred devetletke, Ljubljana 2002, str. 164.)

Odgovori na vprašanja. Odgovore napiši na črte.

- a) Na črti napiši, v kateri državi je bila napisana prva, v kateri druga majniška deklaracija.

- b) Ugotovi bistveno razliko v političnih zahtevah prve in druge majniške deklaracije.

- c) Razmisli in napiši en razlog, zakaj se v prvi deklaraciji skupaj omenjajo Slovenci, Hrvati in Srbi, v drugi je ta povezava nakazana le kot možnost.

	3
--	---

SKUPAJ TOČK:

	50
--	----

PRAZNA STRAN

PRAZNA STRAN

PRAZNA STRAN

PRAZNA STRAN